

werk in uitvoering

DE SOCIAAL-EMOTIONELE ONTWIKKELING VAN DRIEDUIZEND KINDEREN IN EN BUITEN DE ZORG OP DE VOET GEVOLGD

VERZAMELEN EN UITWISSELEN VAN KENNIS IN C4YOUTH:

DE ACADEMISCHE WERKPLAATS ZORG VOOR JEUGD NOORD-NEDERLAND

ERIK KNORTH, MENNO REIJNEVELD, LUCIENNE VAN EIJK, ERIK NOORDIK EN JOLANDA TUINSTRA

Gedragsmatige en emotionele problemen van kinderen en jongeren zijn een zorg voor ouders/verzorgers en gezinnen. Meestal kunnen ouders dit soort problemen zelf oplossen of hanteren. Bij ongeveer 15% van de jeugdige populatie is de problematiek echter van dien aard dat professionele ondersteuning gewenst is. Bij 5% zijn de problemen zo ernstig dat intensieve hulp op indicatie noodzakelijk is (Schnabel, 2008).

Alom wordt erkend dat de preventie, diagnostiek en behandeling in de keten van zorg voor jeugd niet optimaal is. Verschillende factoren liggen hieraan ten grondslag, zoals onvoldoende signalering van problemen (bv. Zwaanswijk e.a., 2006), inadequate behandeling door capaciteitsproblemen (UNICEF Nederland, 2011), ontbreken van effectieve interventies (Veerman & Van Yperen, 2008) en voortijdige beëindiging van de zorg (bv. De Boer & Noom, 2005; Faas, 2006). De laatste jaren is er veel in ontwikkeling om de wetenschappelijke onderbouwing van de zorg voor jeugd te versterken en de organisatie ervan te optimaliseren (zie bv. Van Yperen & Van Woudenberg, 2011). Inzicht in de werkzaamheid van de geboden hulpverlening en begeleiding en met name de langetermijntuitkomsten ervan ontbreken echter nog voor een belangrijk deel (Knorth e.a., 2008) – overigens, niet alleen in Nederland maar ook in het buitenland (zie bv. Farmer e.a., 2003; Frechon & Robette, 2010; Maschi e.a., 2008; Schofield e.a., 2007).

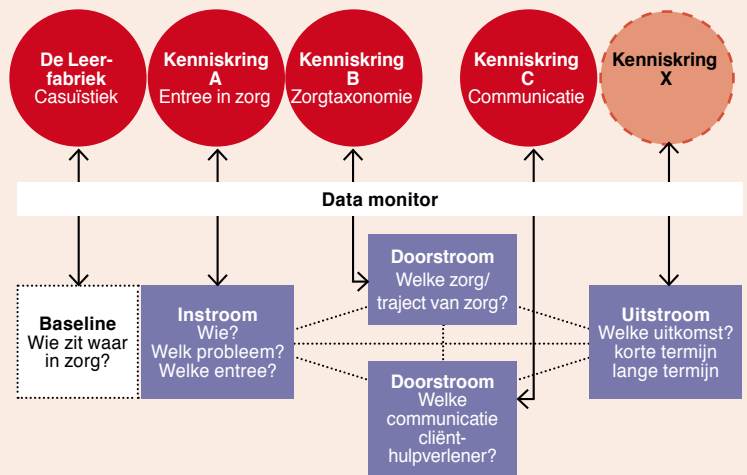
ACADEMISCHE WERKPLAATS C4YOUTH

Praktijk (kinderen, ouders, hulpverleners) en beleid, maar ook wetenschap en opleiding zouden zeer gebaat zijn bij meer kennis en inzicht op dit punt. Vertegen-

woordigers van deze ‘partijen’ in Noord-Nederland, *in casu* de provincie Groningen, hebben zich daarom gezamenlijk sterk gemaakt voor een longitudinale studie naar de zorgpatronen en -uitkomsten in de gehele keten van zorg voor jeugd in deze regio. Dergelijk onderzoek kan alleen slagen onder een aantal randvoorwaarden: a) er is sprake van een goede samenwerking binnen de gehele keten van zorg, b) er is een relatief stabiele populatie van zorgvragenden, en c) er bestaat een goede en duurzame interactie tussen onderzoekers en professionals die het hele terrein van de zorg voor jeugd omvat (zie ook: Ten Haaft e.a., 2011). In deze context is de *Academische werkplaats Zorg voor Jeugd Noord-Nederland* (in het Engels *Collaborative Centre on Care for Children and Youth with behavioural and emotional problems – C4Youth*) opgezet. Vanaf 1 februari 2010 is de werkplaats effectief van start; mr. André Rouvoet, de toenmalige

Figuur 1 Schematische weergave van C4Youth met kenniskringen (rood), datamonitor systeem (wit) en longitudinaal onderzoek Take Care (paars).

Toelichting

Tweerichtingenpijlen: kennis delen en vermeerderen

Stippelijnen: empirisch onderzoek

minister voor Jeugd en Gezin, heeft met een druk op knop het logo van C4Youth gelanceerd: zie <http://www.c4youth.nl/actueel/filmpjes/>.

DOELEN C4YOUTH

C4Youth heeft drie doelstellingen:

- Kennisuitwisseling entameren tussen professionals die werken in de zorg voor kinderen en adolescenten (0-19 jaar) met gedragsmatige en emotionele problemen.
- Een dataverzamelingssysteem ontwikkelen dat onderzoek mogelijk maakt naar de vraag welke cliënten welke zorg ontvangen voor welke problemen, en wat de korte- en langetermijnnuitkomsten hiervan zijn. Het onderzoek dat met behulp van deze datamonitor wordt uitgevoerd, luistert naar het acroniem TAKE CARE: *Tracing Achievements, Key processes and Efforts in professional care for Children and Adolescents REsearch*.
- Inzicht verkrijgen in specifieke thema's die behulpzaam kunnen zijn om de zorg voor jeugd te optimaliseren. Het gaat hierbij om: a) de redenen voor en wijze van entree van cliënten in de zorg, b) de feitelijke zorg die cliënten ontvangen en c) de communicatie tussen cliënten en professionals gedurende het zorgproces. Gegevens rond deze drie onderwerpen worden vervolgens in verband gebracht met (gedrags- en belevings)uitkomsten bij kinderen, jongeren en ouders.

De thema's – elk onderwerp van promotieonderzoek – komen voort uit actuele vraagstukken zoals de almaar toenemende instroom van kinderen in de zorg (Hermanns, 2009), de vraag wat de zorg nu eigenlijk inhoudt (de zgn. 'black box' discussie; zie bv. Kazi,

2003), en de rol van non-specifieke factoren in de zorg (met als voorbeeld bij uitstek de communicatie tussen cliënt en hulpverlener) bij het behalen van meer of minder bevredigende resultaten (bv. Pijnenburg, 2010).

Daarnaast worden kortlopende onderzoeksvragen van verschillende C4Youth-partners, zoals een beleidsvraag van de provincie Groningen: 'Wie zit momenteel waar in zorg en waarvoor', ter hand genomen.

EERSTE RESULTATEN

De werkplaats draait nu ruim anderhalf jaar en de eerste resultaten zijn binnen; halffabrikaten nog, maar wel heel essentiële. Om de *kennisuitwisseling en -circulatie* tussen de betrokken partijen vorm te geven, is een infrastructuur opgezet (essentieel voor het halen van de eerste doelstelling). Een belangrijke rol hierin spelen de zogenoemde 'kenniskringen': dit zijn groepen waarin medewerkers van de betrokken organisaties in kleinere kring (15-20 personen) met elkaar reflecteren op vraagstukken die ze tegenkomen in praktijkvoering en onderzoek. De bijeenkomsten worden goed voorbereid door leden van het C4Youth-projectteam. Daarnaast is er een samenwerkingsovereenkomst getekend door betrokken kennis- en praktijkinstellingen.

Ook wat betreft de tweede en derde doelstelling zijn er resultaten. Deze betreffen het *onderzoek* dat binnen C4Youth wordt uitgevoerd. Er is een databank in ontwikkeling (tweede doelstelling) die gevuld wordt met vragenlijstgegevens van cliënten en hulpverleners in de jeugdgezondheidszorg, de jeugd-ggz, de (provinciaal gefinancierde) jeugdzorg en combinaties daarvan (zgn. 'fresh cases'). Daarnaast worden gegevens verzameld van kinderen en gezinnen die geen hulp ontvangen. Het gaat in totaal om ruim drieduizend kinderen en jongeren (2300 in zorg, 800 buiten zorg). Ouders/

opvoeders, kinderen/jongeren (vanaf 12 jaar) en hulpverleners vullen vragenlijsten in – bij entree, drie maanden later, en vervolgens één, twee en drie jaar na entree – over de ervaren problematiek, de ontvangen hulp, de opvoeding, de uitkomsten en belangrijke gebeurtenissen.

De derde doelstelling is gericht op het krijgen van kennis over specifieke thema's, om daarmee het zorgproces op onderdelen te doorgronden en, waar nodig, bouwstenen aan te dragen voor verbeteracties. Dit wordt gerealiseerd in drie langer lopende promotie-studies die gebruik maken van de hierboven genoemde dataverzameling. In figuur 1 is een en ander schematisch samengevat.

De twee meest aansprekende producten die inmiddels beschikbaar zijn, zijn *de Taxonomie Zorg voor Jeugd* (TAZJE) en *De Leerfabriek*, een methodiek voor de bespreking van complexe casuïstiek en multidisciplinaire samenwerking en afstemming. Bij de ontwikkeling van deze producten is gebruik gemaakt van de hiervoor genoemde kenniskringen.

In de Leerfabriek hebben bestuurders van acht Groningse instellingen voor jeugdzorg hun gezamenlijke zorgvisie geoperationaliseerd in twaalf zorgprincipes, die als uitgangspunt moeten dienen in de Groningse zorg voor jeugd. Aan de hand van deze principes reflecteren professionals op complexe casussen in een omgeving waarin bottom-up leren plaatsvindt. Vervolgens gaan professionals en bestuurders samen op zoek naar werkzame factoren voor ontschotting, op de cliënt gerichte en integrale hulp.

In de kenniskring TAZJE is door onderzoekers en professionals een ontwerp van een zorgtaxonomie besproken en uitgetest; het gaat hier om een classificatiesysteem waarmee het mogelijk is de zorg die geboden wordt aan kinderen en hun opvoeders in kaart te brengen. Hier wordt innovatief werk verricht; er is immers – zo blijkt uit een review van de internationale literatuur (Evenboer e.a., submitted) – nauwelijks relevant onderzoek beschikbaar.

C4Youth blijkt een zéér aansprekend project, dat tegelijkertijd van alle betrokkenen veel inspanning vraagt om de gestelde doelen te realiseren (zie voor vergelijkbare ervaringen Kindermans, 2011).

Zie voor verdere informatie over C4Youth:
<http://www.c4youth.nl/home/>

Het project waarover hier wordt gerapporteerd, kan plaatsvinden dankzij subsidies van

ZonMw, provincie Groningen, Universitair Medisch Centrum Groningen, Rijksuniversiteit Groningen, de zorgaanbieders Accare Groningen, JonxLentis, Elker en GGD Groningen, Bureau Jeugdzorg Groningen, en de zorgverzekeraar Menzis.

¹ Met de aanduiding 'cliënten' bedoelen we kinderen tussen 0 en 19 jaar en hun ouders of verzorgers.

LITERATUUR

- > De Boer, M., & Noom, M.J. (2005). *Gedwongen motivatie. OTS-jongeren en hun motivatie voor hulpverlening*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- > *De Leerfabriek Nieuwsbrief 01* (2010). Zie: http://www.c4youth.nl/fileadmin/user_upload/Documenten/nieuwsbrief%201%20leerfabriek.pdf.
- > Evenboer, K.E., Huyghen, A.M.N., Tuinstra, J., Reijneveld, S.A., & Knorth, E.J. (submitted). *Taxonomic systems in the field of health care, family care, and child and youth care: A systematic overview of the literature*.
- > Faas, M. (2006). Vier jaar en van school gestuurd?! Over de samenwerking tussen speciaal onderwijs en de jeugdzorg voor jonge kinderen met ernstige gedragsproblemen. In: D. van der Aalsvoort (red.), *Ontwikkelen ingewikkeld? Vormen van diagnostiek en behandeling van gedragsproblemen bij jonge kinderen* (pp. 67-76). Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- > Farmer, E.M.Z., Burns, B.J., Phillips, S.D., Angold, A., & Costello, E.J. (2003). Pathways into and through mental health services for children and adolescents. *Psychiatric Services*, 54, 60-66.
- > Frechon, I., & Robette, N. (2010). The variety of child care trajectories of French youths having experienced out-of-home care. In: E.J. Knorth, M.E. Kalverboer & J. Knot-Dickscheit (eds.) *Inside out. How interventions in child and family care work: an international source book* (pp. 215-218). Leuven: Garant Publishers.
- > Hermans, J. (2009). *Het opvoeden verleerd*. Amsterdam: Vossiuspers UvA.
- > Kazi, M.A.F. (2003). *Realist evaluation in practice*. London/Thousand Oaks/New Delhi: Sage.
- > Kindermans, G. (2011). Onderzoek in een praktijksetting: 'Je moet er wat voor over hebben'. *De Psycholoog*, 46(9), 30-37.
- > Knorth, E.J., Knijff, H.K. & Roggen, T. (2008). De ontwikkeling van adolescenten na intensieve jeugdzorg: Wat niet weet wat niet leert. In: E.J. Knorth, H. Nakken, C.E. Oenema-Mostert, A.J.J.M. Ruijsenaars, & J. Strijker (red.), *De ontwikkeling van kinderen met problemen: gewoon anders* (pp. 125-136). Antwerpen/Apeldoorn: Garant.
- > Maschi, T., Hatcher, S.S., Schwalbe, C.S. & Rosato, N.S. (2008). Mapping the social service pathways of youth to and through the juvenile justice system: A comprehensive review. *Children and Youth Services Review*, 30, 1376-1385.
- > Pijnenburg, H. (red.) (2010). *Zorgen dat het werkt. Werkzame factoren in de zorg voor jeugd*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- > Schnabel, P. (2008). Die jeugd van tegenwoordig: introductie. *Jeugdbeleid*, 2(1), 3-12.
- > Schofield, G., Thoburn, J., Howell, D., & Dickens, J. (2007). The search for stability and permanence: Modelling the pathways of long-stay looked after children. *British Journal of Social Work*, 37, 619-642.
- > Ten Haaf, G., Scholten, M., & Vossen, C. (2011). *Gesneden koek?! Tips voor jeugdonderzoek*. Den Haag: Uitgeverij ZonMw.
- > UNICEF Nederland / Defence for Children (2011). *Jaarbericht Kinderrechten 2011*. Voorburg / Leiden: Auteur.
- > Van Yperen, T.A., & Van Woudenberg, A. (2011). *Werk in uitvoering: Bouwen aan het nieuwe jeugdstelsel*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut (Nji).
- > Veerman, J.W., & Van Yperen, T.A. (2008). Wat is praktijkgestuurd effectonderzoek? In: T.A. van Yperen, & J.W. Veerman (red.), *Zicht op effectiviteit. Handboek voor praktijkgestuurd effectonderzoek in de jeugdzorg* (pp. 17-34). Delft: Eburon.
- > Zwaanswijk, M., Verhaak, P.F.M., Van der Ende, J., Bensing, J.M., & Verhulst, F.C. (2006). Obstakels op de weg naar zorg. Het hulpzoekproces voor kinderen en adolescenten met emotionele en gedragsmatige problemen. *Kind en Adolescent*, 27, 144-156.